

9. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/293-IX>

10. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>

11. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/504-mln-na-inklyuziyu-v-ditsadkah-shkolah-i-proftehah-korekcijni-zasobi-ta-rozvitkovi-zanyattya-uryad-viznachiv-poryadok-rozpodilu-cih-groshej>

12. Костюк В. Л. Сучасні новації права на інклюзивну освіту: проблеми та тенденції законодавчого забезпечення. Правове забезпечення соціальної безпеки в умовах євроінтеграційних процесів: тези доповідей учасників II Всеукраїнської науково-практичної конференції (26 жовтня 2018 р.) / за ред. М. І. Іншина, І. С. Сахарук. Київ, 2018. С. 118-120.

13. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/z-2020-roku-vchiteli-pochatkovih-klasiv-vivchatimut-metodiki-roboti-v-inklyuzivnih-klasah>

14. Бондар Т.І. Тенденції розвитку інклюзивної освіти в Канаді: законодавчий аспект. *Науковий вісник ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. № 1. С. 51-53.

Самара В.С.

студент,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Система державного соціального захисту осіб з інвалідністю належить до найбільш складних та важливих у контексті розвитку громадянського суспільства, сучасної демократичної, соціальної та правової держави. Оскільки останнім часом, в Україні, спостерігається тенденція до зростання чисельності осіб з інвалідністю, питання формування Україні ефективної системи державного соціального захисту потребує більшого і детального розгляду. В умовах сьогодення

перед суспільством та державою стоїть гостра проблема оптимізації державного соціального захисту, виходячи із необхідності забезпечення гідного рівня життя таких осіб. Актуальність цієї проблематики значно посилюється, урахувуючи той факт, що повністю відсутні системні кроки, які вели б до значного реформування соціального страхування та недержавного соціального захисту осіб з інвалідністю.

Дослідження окремих аспектів соціального захисту осіб з інвалідністю висвітлено у працях провідних вчених: Болотіна Н.Б., Гришина Ю.М., Зуб І.В., Іншин М.І., Костюк В.Л., Малюга Л.Ю., Мельник В.П., Павлюков Р.О., Сіньова Л.М., Тарасенко В.С., Тищенко О.В., Щербина В.І., Шумило М.М. та ін. Незважаючи на значний доробок науковців, вищезазначена тематика потребує подальшого дослідження та розвитку, з огляду на її важливу роль в умовах сьогодення в Україні.

Юридична природа поняття «соціального захисту осіб з інвалідністю» наводить у одній із своїх публікації Л.Ю. Малюга, яка в результаті аналізу модельного закону про соціальний захист осіб з інвалідністю та положень науки права соціального забезпечення робить висновок про необхідність виділення широкого та вузького розуміння поняття. У широкому розумінні, як стверджує дослідниця, під соціальним захистом осіб з інвалідністю потрібно розуміти сукупність гарантованих та реалізованих державою економічних, соціальних, правових заходів, а у вузькому розумінні це поняття позначає безпосередню діяльність держави в особі відповідних державних органів [4, с. 43]. На переконання Р.О. Павлюкова, соціальний захист неможливий без його нормативно-правового закріплення, а тому потрібно говорити про соціально-правовий захист осіб з інвалідністю, під яким науковець розуміє діяльність державно організованого суспільства щодо встановлення та реалізації гарантій прав осіб з інвалідністю в усіх сферах життєдіяльності, спрямована на забезпечення процесу їх інтегрування у суспільне життя та задоволення відповідних матеріальних та моральних потреб [2, с. 14].

Проте реальне забезпечення прав осіб з інвалідністю в системі соціального захисту в умовах економічної кризи вимагає комплексних та узгоджених дій державних установ, інститутів громадянського суспільства та представників бізнесу щодо

соціального захисту людей з інвалідністю в Україні. Водночас систему соціального захисту осіб з інвалідністю складають: пенсійне забезпечення, соціальна допомога, реабілітаційні програми, медичне забезпечення та працевлаштування осіб з інвалідністю.

Відповідно до статті 36 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [6] (далі Закон № 875-12), матеріальне, соціально-побутове і медичне забезпечення осіб з інвалідністю здійснюється у вигляді: 1) грошових виплат (пенсій, допомог, одноразових виплат); 2) забезпечення медикаментами, технічними й іншими засобами, включаючи друковані видання із спеціальним шрифтом, звукопідсилюючу апаратуру та аналізатори; 3) надання послуг по медичній, соціальній, трудовій і професійній реабілітації, побутовому та торговельному обслуговуванню. Конкретні види необхідної матеріальної, соціально-побутової і медичної допомоги особам з інвалідністю визначаються органами медико-соціальної експертизи в індивідуальній програмі реабілітації і надаються за рахунок коштів фонду соціального захисту інвалідів.

Правовий статус осіб з інвалідністю в системі державного соціального захисту визначається з урахуванням прав, гарантій та пільг, які мають такі особи відповідно до актів правового регулювання. Система актів правового регулювання, якими визначається правовий статус осіб з інвалідністю в системі державного соціального забезпечення, передбачає низку прав, пільг, гарантій, видів матеріального забезпечення, соціальних послуг тощо. Основним нормативно-правовим актом у системі правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю є зазначений вище Закон № 875-12, у якому визначаються цільові сфери створення умов для нормальної життєдіяльності осіб з інвалідністю, такі як: діяльність державних органів влади, освіта, профорієнтація і працевлаштування, участь осіб з інвалідністю у прийнятті рішень, матеріальне і соціальне оточення, фінансування соціальних проектів і програм із соціального захисту осіб з інвалідністю. На виконання закону було прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів, національні програми, які регулюють механізм його реалізації. Соціальний захист інвалідів з боку держави полягає у наданні грошової допомоги, засобів пересування, протезування, орієнтації і сприйняття інформації, пристосованого

житла, у встановленні опіки або стороннього догляду, а також пристосуванні забудови населених пунктів, громадського транспорту, засобів комунікацій і зв'язку до особливостей осіб з інвалідністю. Виходячи зі змісту Закону № 875-12, діяльність держави щодо людей з інвалідністю виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами для участі в суспільному житті.

Цікавою є позиція науковця В.Л. Костюка, адже досліджуючи проблеми гармонізації законодавства України щодо прав осіб з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу, дійшов висновку про необхідність запровадження посиленого механізму співробітництва з ЄС з питань дотримання прав осіб з інвалідністю, а також розробки, громадського і експертного обговорення та наступного ухвалення Кодексу про права осіб з інвалідністю [6, с. 49]. Необхідно активно впроваджувати та розвивати європейську політику щодо якомога ширшого залучення осіб з інвалідністю у суспільство, усунення фізичних та психологічних бар'єрів, а також формування позитивної громадської думки щодо правового статусу осіб з інвалідністю, захисту та дотримання їхніх прав. Ураховуючи зазначене, основними тенденціями для удосконалення соціально-правового статусу осіб з інвалідністю у державному соціальному захисті є наступні: 1) формування на затвердження Національної стратегії реформування системи державного соціального захисту; 2) формування Національного реєстру людей з інвалідністю, переліку нозологій, основних їх потреб та інтересів; 3) формування та законодавче закріплення соціально-правового статусу осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту через призму їхніх прав, пільг та гарантій, обов'язків, з урахуванням міжнародних, у тому числі європейських, соціальних стандартів; 4) розробка дієвих, ефективних та доступних механізмів реалізації, гарантування прав, пільг та гарантій осіб з інвалідністю у державному соціальному захисті [7, с. 87]; 5) гармонізація та упорядкування діяльності уповноважених з прав людей з інвалідністю, запровадження їхньої звітності про дотримання прав людей з інвалідністю у державі; 6) запровадження державного та громадського моніторингу щодо дотримання прав осіб з інвалідністю;

7) запровадження ефективного державного нагляду та громадського контролю з питань прав осіб з інвалідністю; 8) посилення юридичної відповідальності за порушення прав осіб з інвалідністю.

Резюмуючи, зазначимо, що при можливості стрімкого та широкого розвитку захисту прав осіб з інвалідністю важливим є уніфікація законодавства, що дасть можливість точніше трактувати поняття та виконувати вимоги передбачені законодавством. Доцільним може бути і створення певних комісій, що займатимуться розробкою уніфікованого документа, який буде розроблено через призму загальносуспільного консенсусу, з урахуванням міжнародних та європейських соціальних стандартів. Таке сприяння перш за все має бути державною ініціативою, адже саме такі дії призведуть для полегшення, покращення та спрощення життя не тільки для осіб для яких буде розроблено даний документ, а й зможе призвести до повно консолідації українського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Мельник В. П. Конституційне право осіб з інвалідністю на соціальний захист: теоретико-правовий аспект. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». 2015. № 1(11). – С. 4-9. URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n1/15mvptpa.pdf>

2. Павлюков Р. О. Соціально-правовий захист інвалідів в Україні [Текст] : автореф. дис. канд. юрид. наук : 12.00.05. Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. Луганськ, 2009. С. 20.

3. Тарасенко В. С. Правове забезпечення соціального захисту дітей- інвалідів в Україні: Автореф. дис.канд. юрид. наук: 12.00.05. Одес. нац.юрід. акад. О., 2005. С. 18.

4. Малуго Л. Ю. Юридична природа поняття соціальний захист дітей-інвалідів. Юридичний вісник. – 2014. – № 1. – С.40-45.

5. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 р. № 875-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 21.

6. Костюк В. Л. Проблеми гармонізації законодавства України щодо прав осіб з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу // Право України. – 2016. – № 8. – С. 47-54.

7. Сіньова Л. М. Законодавчі зміни в сфері соціального захисту осіб з інвалідністю. Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 25-26 квітня 2018 року). У 2-х частинах. Частина 2. Суми, 2018. 280 с.